Mikko Horko

K 2/2024 VP HALLITUKSEN VUOSIKERTOMUS 2023

Eduskunnan kannanotto EK 26/2018 vp – O 61/2016 vp – TrVM 3/2018 vp

Sosiaaliturvaa uudistetaan tällä hallituskaudella hallituksen omien sosiaaliturvaa uudistavien hankkeiden sekä parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean työn kautta.

Parlamentaarinen sosiaaliturvakomitea käsittelee toisella kaudellaan etuuksien yksilö- ja perhekohtaisuutta, sosiaaliturvaetuuksien yhdistelmiä sekä sosiaaliturvan tasoa. Lisäksi sosiaaliturvakomitea arvioi, miten eri etuudet ja palvelut vastaavat ihmisten erilaisiin elämäntilanteisiin. Komitea linjaa tulevaisuuden sosiaaliturvan visiosta ja periaatteista.

Sosiaaliturvauudistukseen kuuluvia hallituksen hankkeita ovat muun muassa yleistuen valmistelu, toimeentulotuen uudistaminen ja yleisen asumistuen uudistaminen.

Yleisen asumistuen uudistaminen

Lakia yleisestä asumistuesta on muutettu Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan sisältyvien kirjausten mukaisesti.

Ensimmäinen vaihe toteutettiin syksyllä 2023 annetulla hallituksen esityksellä (HE 74/2023). Lainmuutos (1241/2023) tuli pääosin voimaan 1.4.2024 ja osittain tulee voimaan 1.1.2025.

Valtiontalouden tasapainottamiseksi asumistuen saamisen ehtoja muutettiin. Tukeen vaikuttavien tulojen vaikutusta kiristettiin, tukiprosenttia laskettiin ja ansiotulovähennyksestä luovuttiin. Asumistuen kuntaryhmitystä muutettiin pääkaupunkiseudulla siten, että Helsinki yhdistettiin muuhun pääkaupunkiseutuun. Lisäksi yleinen asumistuki omistusasuntoihin lakkautettiin. Omistusasuntojen tukien lakkauttamisen osalta laki tulee voimaan 1.1.2025.

Ansiotulovähennyksen ja omistusasuntojen asumistuen poistamisella tukea kohdennettiin kaikkein pienituloisimmille ja vähävaraisimmille ruokakunnille. Tuen määrään vaikuttavan perusomavastuuosuuden määräytymistä muutettiin niin, että muiden muutosten vaikutukset olisivat lievempiä lapsiperheille.

Hallitusohjelman kirjauksia yleisen asumistuen uudistamiseksi toteutetaan seuraavaksi syksyllä 2024 budjettilakiaikataulussa annettavalla hallituksen esityksellä. Esitys on parhaillaan valmistelussa.

Tuen määräytymisperusteisiin palautettaisiin varallisuusharkinta ja asumistuessa huomioon otettavia enimmäisasumismenoja koskevaa kuntaryhmitystä tarkistettaisiin. Yrittäjän tuloja koskevaa säännöstä täsmennettäisiin. Lisäksi lakiin tehtäisiin joitain teknisluontoisia täsmennyksiä.

Hallituksen neuvottelussa vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelmasta linjattiin eläkkeensaajan asumistuen säästötoimista osana julkisen talouden tasapainottamistavoitetta ja muutokset toteutetaan samalla hallituksen esityksellä.

Hallituksen neuvottelussa vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelmasta päätettiin myös opiskelijoiden siirrosta yleisen asumistuen piiristä opintotuen asumislisän piiriin 1.8.2025. Muutosta koskevaa hallituksen esitystä valmistellaan opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Yleistuen valmistelu

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa perusturvan uudistuksen, joka parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksia sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemät suositukset ja selvitykset huomioiden. Uudistuksen tavoitteena on aikaansaada yksi yleistuki sisältäen perusosan elämiseen, asumisosan asumiseen ja harkinnanvarainen osan viimesijaiseksi turvaksi.

Yleistuen mallia valmistelevan työryhmän työskentely on alkanut maaliskuussa 2024. Työryhmä koostuu ministeriöiden, Kelan ja THL:n asiantuntijoista.

Valmistelun aikana kuullaan järjestöjä ja muita tahoja.

Valmistelu etenee vaiheittain hallituskauden aikana. Ensimmäisessä vaiheessa valmistellaan Kelan yhden hakemuksen malli sekä ensivaiheen yleistuki puoliväliriiheen mennessä. Samalla yhdistetään eri perusturvaetuuksien menettelytapasäännöksiä ja tarkastellaan etuuksien määräytymisperusteita. Samalla edistetään työhön kannustavuutta eli tulojen ja etuuksien yhteensovittamisen lineaarisuutta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2025.

Ensimmäisessä vaiheessa asumistuki ei ole mukana yleistuen valmistelussa.

Sosiaaliturvakomitea seuraa yleistuen valmistelua.